

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ: Η ΕΠΙΓΕΙΑ ΤΡΙΑΔΑ

Η φετινή πρόταση για τη μετάθεση του εκκλησιασμού της εκπαιδευτικής κοινότητας μία μέρα νωρίτερα, δείχνει την αγωνιώδη προσπάθεια της Μητρόπολής μας ο εορτασμός αυτός να μη χαθεί στην καθημερινότητα και κυρίως να μη γίνει με ραθυμία.

Θα πρέπει να ψιθυρίσω ότι αυτές τις ημέρες, που προσπαθώ να συντάξω αυτό το λόγο βρέθηκα σε μεγάλη δυσκολία. Γιατί το να βρεθείς σήμερα απέναντι στο εκκλησίασμα και να αρθρώσεις κοσμικό λόγο για τους Αγίους, που η Εκκλησία μας ονομάτισε "Τρεις Ιεράρχες", δεν είναι εύκολο εγχείρημα, αφού πρέπει να παραλείψεις τόσα πολλά από τρεις ολόκληρες βιογραφίες με πολλά και ουσιαστικά μηνύματα. Και ιδίως όταν αυτά, που πρέπει να μεταφέρεις στους ακροατές, δεν πρέπει να υπερβαίνουν το δεκάλεπτο. Βέβαια, κάποιιοι μου πρότειναν να μιλήσω και λίγο περισσότερο, για το γνωστό λόγο: ότι στις μαθητικές τάξεις έχει ακόμη λίγο κρύο

Ο εορτασμός αυτός για τους Τ. Ι. ξεκίνησε το 11ο αιώνα εξαιτίας μιας διαμάχης μεταξύ των χριστιανών της εποχής εκείνης για το ποιος από τους τρεις αγίους ήταν ο πιο σημαντικός έχοντας μεγάλη προσφορά. Ήταν μια παράξενη διαμάχη, που τελικά ειρήνευσε με ένα θαυμαστό τρόπο, όταν οι τρεις άγιοι παρουσιάστηκαν σε ένα επίσκοπο και του πρότειναν να πει στους χριστιανούς, ώστε να υπάρξει ένας κοινός εορτασμός. Άλλωστε οι ίδιοι δεν είχαν μεταξύ τους διαφορές όσο ήταν στον κόσμο και τώρα συνέχιζαν να είναι ενωμένοι κοντά στο Θεό.

Από τότε λοιπόν η Εκκλησία μας καθιέρωσε αυτή τη γιορτή και τιμά τους Τρεις Ιεράρχες στις 30 Ιανουαρίου. Το 1843 το Πανεπιστήμιο Αθηνών καθιέρωσε την ημέρα αυτή και ως γιορτή της Παιδείας, γι' αυτό και όλα τα ελληνικά σχολεία, από τότε, γιορτάζουν τους Τ.Ι. ως προστάτες της Ελληνικής Παιδείας. Τους Τρεις Ιεράρχες τιμούσε τότε και ο υπόδουλος Ελληνισμός, εδώ στη Μακεδονία, αφού εκείνα τα χρόνια τελούσαμε υπό οθωμανική κατοχή και είχαμε φτωχικά σχολεία και δασκάλους χωρίς επιστημονική κατάρτιση. Κατά τις μαρτυρίες των προγόνων μας οι μαθητές την ημέρα αυτή πήγαιναν στις εκκλησίες των χωριών τους με πομπή, στην οποία προπορευόταν η εικόνα των Τ.Ι., η οποία κοσμούσε το σχολείο τους. Μετά τον εκκλησιασμό μάλιστα οι επίτροποι της εκκλησίας κερνούσαν τους μαθητές λουκούμια, αφού εκείνα τα χρόνια την εποπτεία των σχολείων την είχαν οι ενορίες, η τοπική Εκκλησία. Άλλωστε γι' αυτό και τα παλαιά σχολεία μας ήταν στον αύλειο χώρο των εκκλησιών.

Σήμερα θα καταθέσω στην ακρόασή σας μερικές στιγμές από το βίο των Τριών Ιεραρχών, οι οποίοι, όπως δηλώνει αυτή η γενικευμένη ονομασία, έφεραν ιεροσύνη και μάλιστα τον ανώτερο βαθμό της, που είναι ο επίσκοπος. Δεν ήταν, όμως, μόνο ανώτατοι κληρικοί. Ήταν και επιστήμονες, με σπουδαίο συγγραφικό έργο. Εκείνο όμως που έκανε διακριτή την παρουσία τους μέσα στον ιστορικό κόσμο ήταν κάτι άλλο: το φιλανθρωπικό έργο τους,

το οποίο είναι το ανώτερο από όλα. Γιατί η αγάπη προς τον πλησίον είναι εκείνο, που ξεχωρίζει τον άνθρωπο.

Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Η Εκκλησία μας τον τιμά στην ανατολή κάθε νέου έτους. Είναι ο Άη-Βασίλης, τον οποίο τα διαφημιστικά σποτ της Coca Cola έχουν ταυτίσει με την εικόνα ενός εύσωμου γέροντα, ο οποίος μοιράζει καταναλωτικά αγαθά στις νεότερες γενιές. Όμως ο Άγιος Βασίλειος ο Καππαδόκης ποτέ δεν έφτασε σε αυτή την ηλικία, γιατί έφυγε από αυτό τον κόσμο στην ηλικία των 48 ετών. Μάλιστα οι τοιχογραφίες και οι φορητές εικόνες των εκκλησιών μας δεν τον εικονίζουν παρά με μαύρη γεννιάδα, ασκητικό σωματότυπο και άμφια, επειδή έφερε το ιερατικό σχήμα, όπως προείπα.

Ο άγιος Βασίλειος γεννήθηκε στη Νεοκαισάρεια του Πόντου (329), στη σημερινή Τουρκία, και ήταν πρόσωπο με υψηλή μόρφωση, με σπουδές στη ρητορική, φιλοσοφία, γεωμετρία, αστρονομία και ιατρική.

Μετά από τις σπουδές του πρόσφερε όλη την πατρική περιουσία του στους φτωχούς και καταφρονημένους ανθρώπους και έγινε μοναχός, όπου επιδόθηκε στην προσευχή και στη μελέτη.

Το επόμενο βήμα της ζωής του ήταν να ακολουθήσει την ιεροσύνη φθάνοντας έως το βαθμό του επισκόπου (αρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας).

Διακρίθηκε για τον αγώνα του εναντίον της αίρεσης του Αρείου και για το εξαιρετικό φιλανθρωπικό έργο απέναντι στο δοκιμαζόμενους ανθρώπους της επαρχίας του. Ήταν αυτός που έχτισε το οικοδομικό συγκρότημα της «Βασιλειάδας», το οποίο διέθετε πτωχοκομείο και νοσοκομείο, για να υπηρετεί τους αναξιοπαθούντες.

Το συγγραφικό έργο που μας άφησε είναι τεράστιο και αποτελείται από ασκητικά, δογματικά και παιδαγωγικά συγγράμματα, ομιλίες και επιστολές. Το σπουδαιότερο από αυτά θεωρείται η Θεία Λειτουργία, η οποία τελείται στις εκκλησίες συγκεκριμένες εορτές κατ' έτος.

Εκοιμήθη σε ηλικία 48 ετών, απαξιώνοντας τα πλούτη που του άφησε ο πατέρας του και καταπονημένος από την ασκητική ζωή, αλλά και τη συνεχή μέριμνα για τον συνάνθρωπο.

Για όλα αυτά και για εκείνα που δεν μπορώ εξαιτίας του χρόνου να σας μεταφέρω η Εκκλησία του έδωσε το όνομα "Μέγας".

Η κόρα του αποθησαυρίζεται στη Μονή Μεγίστης Λαύρας, στο Άγιον Όρος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Γεννήθηκε στη Ναζιανζό της Καππαδοκίας (329), περιοχή της σημερινής Τουρκίας. Ο πατέρας του ήταν επίσκοπος. Την εποχή εκείνη επιτρεπόταν ο γάμος στους επισκόπους.

Ο Γρηγόριος σπούδασε στα μεγάλα επιστημονικά κέντρα της εποχής, στην Αντιόχεια της Παλαιστίνης, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και στην Αθήνα, όπου συνδέθηκε με μεγάλη φιλία με τον προαναφερόμενο Μέγα Βασίλειο, με τον οποίο και μόνασαν μαζί στον Πόντο μετά τις σπουδές τους.

Χωρίς να το θέλει, αλλά κάνοντας υπακοή στον πατέρα του, έγινε επίσκοπος Ναζιανζού. Διακρίθηκε στον αγώνα κατά των αιρέσεων, όταν αργότερα στάλθηκε στην

Κωνσταντινούπολη να πολεμήσει την αίρεση των Αρειανών ως ένας μορφωμένος ιεράρχης. Με το κήρυγμά του κατέφερε να αλλάξει τους συσχετισμούς στην Κωνσταντινούπολη, όπου υπερερούσαν οι οπαδοί του Αρείου.

Μετέπειτα έγινε και αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, αλλά εξαιτίας του φθόνου των άλλων επισκόπων παραιτήθηκε της θέσης του, για να ειρηνεύσουν τα πάθη στην Εκκλησία. Κατά την ποιμαντική του διακονία προστάτευσε το λαό από την αυταρχική συμπεριφορά των κρατικών αξιωματούχων ζητώντας πάντοτε δικαιοσύνη και επιείκεια.

Απέρριψε δημόσια τη νομοθεσία, η οποία ήταν σκληρή απέναντι στις γυναίκες λέγοντας ότι άνδρες ήταν οι νομοθέτες γι' αυτό και η γυναικεία προσωπικότητα ήταν πάντοτε εκτεθειμένη.

Ο Γρηγόριος ήταν χαρισματική μορφή. Θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους διανοητές των αιώνων. Ήταν δεινός χειριστής του γραπτού και προφορικού λόγου. Έγραψε 407 ποιήματα (18.000 στίχοι) και πλούτισε με νέες λέξεις και εκφράσεις τη χριστιανική θεολογία. Γι' αυτό και ονομάστηκε Θεολόγος (με κεφαλαίο το "Θ").

Η Εκκλησία μας τον τιμά στις 25 Ιανουαρίου κάθε έτος. Η κάρα του προσκυνείται στη Μονή Βατοπαιδίου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Γεννήθηκε στην Αντιόχεια της Συρίας τον 4ο αιώνα (347).

Ορφάνεψε από πατέρα (στρατηγός) σε μικρή ηλικία, αλλά με τη βοήθεια της μητέρας του έκανε σπουδές στη φιλοσοφία, τη ρητορική και τη θεολογία. Υπήρξε ο πολυγραφότατος των Πατέρων της Εκκλησίας. Ερμήνευσε με τελειότητα την Αγία Γραφή όσο κανένας άλλος. Ψυχολόγος καταπληκτικός και μέγας παιδαγωγός. Διατύπωσε αξεπέραστες αλήθειες για το δάσκαλο, τη συμπεριφορά του προς το μαθητή και την αξία της παιδαγωγίας. Έδωσε όμως και νουθεσίες για το μαθητή, για τη συμπεριφορά του προς τους γονείς και τους δασκάλους.

Έλεγε ότι η παιδαγωγική είναι ανώτερη από κάθε άλλη τέχνη, γιατί διαπλάθει ψυχές. Για το λόγο αυτό ο δάσκαλος δεν πρέπει να παραμένει ένας απλός αναμεταδότης γνώσεων, αλλά να είναι αξιόπιστος έχοντας πάντοτε ως κίνητρο την αγάπη, απαλλαγμένος από την υπερηφάνεια και την αλαζονεία.

Έγινε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (397) σε ηλικία 50 ετών. Υπερασπιζόταν με σθένος τις χήρες και τα ορφανά, κατέκρινε τους αφιλάνθρωπους πλούσιους και οργάνωνε καθημερινά συσσίτια για 7.000 ανθρώπους. Συγκρούστηκε με το παλάτι και τους επισκόπους, που πλούτιζαν από την ιεροσύνη. Για το λόγο αυτό πέτυχαν δύο φορές την εξορία του, η οποία του στο τέλος του αφαίρεσε και τη ζωή.

Ο Ιωάννης ήταν πολυγραφότατος ιεράρχης. Σώζονται περίπου 1.000 ομιλίες του, στις οποίες εξηγεί τα νοήματα των θείων Γραφών. Σε αυτόν χρωστάμε το σημαντικότερο κείμενο της εκκλησιαστικής γραμματείας, τη Θεία Λειτουργία.

Ονομάστηκε Χρυσόστομος γιατί ήταν ο μεγαλύτερος ρήτορας ιεράρχης.

Η Εκκλησία έπρεπε να τον τιμά στις 14 Σεπτεμβρίου, αλλά η εορτή της μνήμης του μετατέθηκε στις 13 Νοεμβρίου εξαιτίας της εορτής της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Στις 27 Ιανουαρίου γιορτάσαμε την ανακομιδή των λειψάνων του.

Η κάρα του με αδιάφθορο το αριστερό αυτί βρίσκεται στη Μονή Βατοπαιδίου και αξιωθήκαμε να την προσκυνήσουμε πέρυσι στο Άγιον Όρος με ομάδα μαθητών από σχολείο της Αρναίας.

Αναφέροντας αυτό το βιογραφικό πλαίσιο των τριών αγίων ιεραρχών κατανοούμε ότι οι Τ.Ι. δεν είναι απλώς κάποια πρόσωπα της ιστορίας της Εκκλησίας μας. Είναι αυτοί στο πρόσωπο των οποίων ενσαρκώνεται η αληθινή Παιδεία, γιατί συνέζευξαν αρμονικά επιστήμη και πίστη, αρετή και γνώση. Είναι αυτοί που έγραψαν στα συγγράμματά τους διδασκαλίες, που βοηθούν τους ανθρώπους να βρουν το δρόμο της σωτηρίας.

Τιμώνται ως άνθρωποι των γραμμάτων και της Παιδείας, όχι με την ειδική έννοια της εκπαίδευσης (του καθηγητή ενός σχολείου), αλλά με την γενική έννοια της αγωγής και της παιδαγωγίας όλων των ανθρώπων και ιδιαίτερα των παιδιών.

Αναγνώρισαν τη μορφωτική αξία των γραμμάτων, στηρίχτηκαν σε αυτή και προχώρησαν βάζοντας το νου κάτω από την αρετή της αγάπης.

Κατάφεραν να συνδέσουν την αρχαία σοφία με τη χριστιανική πίστη. Διακρίθηκαν για την αυθεντική πίστη. Ήταν κοινωνικοί επαναστάτες και προστάτες των φτωχών. Κι αν τους αδίκησαν οι άνθρωποι της Εκκλησίας και της Πολιτείας, τους τίμησε παντοτινά ο Θεός.

Στις μέρες μας, όλοι το ξέρουμε: η Παιδεία μας αιμορραγεί. Οι αδυναμίες είναι πολλές, τα βάρη είναι πολλά κυρίως για τους τελειόφοιτους, που εκτελούν εξαντλητικά προγράμματα μελέτης, γιατί αυτό επιβάλλει το τεχνοκρατικό σύστημα. Και μεις οι εκπαιδευτικοί φορτώνουμε συνεχώς με γνώσεις, πιστοί στο ιδεώδες μιας καλύτερης Παιδείας, η οποία έχει λησμονήσει την ψυχή των παιδιών. Αν δεν το έχουμε κάνει, μήπως πρέπει να επιστρέψουμε στο Κρυφό Σχολείο, για να διδάσκουμε στα κρυφά εκείνα, που έχουν ξεχάσει εκείνοι που έγραψαν τα σχολικά βιβλία;

Θα ήθελα να απευθυνθώ στους αγαπητούς μαθητές, σε αυτούς που έχουν ακόμη αρκετό δρόμο μέχρι την αποφοίτηση από το σχολείο και σε εκείνους που ήδη ετοιμάζονται για κάτι ανώτερο στην εκπαίδευση: να θυμάστε τη ζωή των Τ.Ι. Να είστε φιλομαθείς, όπως εκείνοι. Να έχετε αυθεντική πίστη, να είστε φιλόανθρωποι και εργατικοί όπως ο Βασίλειος. Να έχετε ταπεινότητα, όπως ο Γρηγόριος. Να ξεχωρίσετε ως αγωνιστές της κοινωνίας, όπως ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Να τιμήσετε κι εσείς την Παιδεία, την οποία λάβατε, αξιοποιώντας την στο έπακρο, ακόμη και για χάρη των συνανθρώπων σας, από όποιο μετερίζι κι αν βρεθείτε.

Να ξέρετε ότι αυτό θα είναι το πιο σπουδαίο αντίδωρο για όλους εμάς στην εκπαιδευτική κοινότητα, οι οποίοι σταθήκαμε πλάι σας ως ταπεινοί συνοδοιπόροι μιας σημαντικής περιόδου της ζωής σας και των λαμπρών ονείρων σας.

Ευχές για ένα λαμπρό ταξίδι στην παιδεία, όπου θα κρατάτε τα καλά και τα ωφέλιμα, όπως κάνουν οι μέλισσες στα λουλούδια (Μέγας Βασίλειος ο Καππαδόκης)